

การพัฒนาเยาวชนในสังคมด้วยหลักอิทธิบาทธรรม YOUTH DEVELOPMENT IN SOCIETY THROUGH THE PRINCIPLES OF IDDHIPĀDA DHAMMA

พระสรพงษ์ ขนติโก(ทองดี)

Phra Sorrapong Khantiko(Thongdee)

สำนักศาสนศึกษาวัดบัวถนน

Wat Buatanon School

srphngsthxngid384@gmail

Received : March 7, 2026;

Revised : April 10, 2026;

Accepted : April 14, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท วิเคราะห์กลไกเชิงจิตวิทยาและสังคมของอิทธิบาท 4 ต่อกระบวนการพัฒนาเยาวชนและสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเยาวชนเชิงพุทธที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย โดยศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพภายในที่มีลักษณะเป็นระบบ สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความเพียร ความรับผิดชอบ สมาธิ และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เมื่อบูรณาการสู่ระบบการศึกษา ครอบครัว และชุมชน จะก่อให้เกิดการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืนและสามารถดำรงสังคมให้อยู่บนฐานคุณธรรมอย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การพัฒนาเยาวชน, อิทธิบาท 4, พุทธธรรม

Abstract

This academic article aims to conduct an in-depth study of the principle of Iddhipāda in Theravada Buddhism. It analyzes the psychological and social mechanisms of Iddhipāda concerning the youth development process and synthesizes a practical Buddhist youth development model suitable for the contemporary Thai social context. The methodology involves a comprehensive review of the Tipitaka, Atthakatha (Commentaries), Buddhist scriptures, and relevant academic literature and research.

The findings indicate that this approach is a systematic process for developing internal potential, capable of enhancing intrinsic motivation, perseverance, responsibility, concentration, and rational analytical thinking. When integrated into the educational system, families, and communities, it facilitates sustainable youth development and fosters a peaceful society grounded in moral integrity.

Keywords: Youth Development, Iddhipāda, Buddhist Ethics

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันกันสูงมาก ทั้งยังมีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ความหลากหลายของวัฒนธรรมต่างชาติ และนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้ผู้ประกอบการต้องแข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน จนเด็กบางคนถูกผู้ประกอบการทอดทิ้งเพื่อไปทำงานในต่างถิ่น ต่างแดน หรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละ ละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหาทั้งในด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านของคุณธรรมจริยธรรม พระสงฆ์เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เด็กและเยาวชนได้ดี เนื่องจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมแห่งความเป็นมนุษย์ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษา จึงเล็งเห็นความสำคัญของสถาบันสงฆ์ที่ต้องเข้าไปร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาต่างๆ ศาสนธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมในสังคมไทย พระสงฆ์ถือว่าเป็นศาสนบุคคลผู้มีหน้าที่ในการนำศาสนาธรรมสู่เยาวชน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ยากสำหรับสังคมปัจจุบัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2559:45)

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติและเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุกมิติไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย เยาวชนกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยมและพฤติกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2564) การพัฒนาเยาวชนจึงต้องมุ่งเน้นทั้งการเสริมสร้างศักยภาพภายนอกและการพัฒนาคุณภาพจิตภายใน พระพุทธศาสนาเสนอหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบโดยเฉพาะหลักอิทธิบาทธรรมซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกว่าเป็นธรรมเครื่องให้ถึงความสำเร็จ (ที.ปา.(ไทย) 11/306/277.) โดยที่ผู้วิจัยได้นำเอาหลักอิทธิบาทธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนในสังคมซึ่ง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2545:40) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาทธรรมว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ

1. ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆหรือ เพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือผลกำไร

2. วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3. จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝึกฝั ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ แก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุง เป็นต้นเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

ด้วยเหตุผลข้างต้นผู้เขียนจึงนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนในสังคมที่จะสามารถส่งเสริม และสนับสนุนได้อย่างมากมายหลายประการ โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือเปล่งง่ายๆว่า ทางแห่งความสำเร็จ

การพัฒนาเยาวชน

การพัฒนาเยาวชน (Youth Development) ไม่ได้หมายถึงเพียงการเจริญเติบโตทางร่างกายตามวัยเท่านั้น แต่คือ กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพแบบองค์รวม เพื่อให้เยาวชนมีความพร้อมในการเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงและเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม

ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา เป็นภาษาไทย ที่แปลมาจากคำว่า “Development”(วชิรวัชร งามละม่อม,2568) โดยให้ความหมายของการพัฒนาแบ่งเป็นสองอย่าง ประการแรกการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และประการที่สอง มีการวางแผนกำหนดทิศทางเพื่อไปสู่เป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจนการพัฒนาก่อให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่งที่ดีกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากระบบปกติ โดยปกติแล้วสิ่งต่างๆ ย่อมมีความเจริญ และเสื่อมไปตามสภาพแต่สังคมที่พัฒนา คือ สังคมที่มีทิศทางแห่งความก้าวหน้าเจริญขึ้นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าโดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ได้เสนอความหมายที่สอดคล้องกับการ

การพัฒนาของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ เกี่ยวกับรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนามี 3 รูปแบบดังต่อไปนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในเชิงวิชาการ หรือวิทยาศาสตร์

1. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเหมาะสมกับสถานการณ์
2. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง
3. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับนโยบายหรือวัตถุประสงค์ของทาง

ราชการและประชาชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ผู้คิดจัดกระทำกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปทิศทางที่ดีขึ้น โดยการพัฒนามี 3 ประการ คือ ประการแรก รักษาสิ่งดีเอาไว้ ประการที่สองสร้างสิ่งใหม่และประการที่สามมุ่งแก้ไขปัญหา กระบวนการที่ขจัดความยากจน สภาพะการว่างงานและสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นกับประชาชนในสังคมนั้นๆ โดยยึดหลัก 3 ประการ ประการที่หนึ่งเตรียมแผนการที่แน่นอนที่เหมาะสมกับผู้จะถูกพัฒนา ประการที่สองเน้นกระบวนการพัฒนาที่มีส่วนร่วมโดยให้ผู้รับการพัฒนาดำเนินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประการที่สามผู้รับการพัฒนาดำเนินการต้องมีความเสมอภาค

แนวคิดในการพัฒนา

แนวคิดในการพัฒนานั้นมีอยู่ 2 ประเภทกล่าวคือ

1. แนวคิดแบบดั้งเดิม เป็นแนวคิดที่มีมาแต่เดิมว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เกิดขึ้นค่อนข้างชัดเจนในช่วงที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในระยะปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้มีการนำเอาเครื่องจักรเข้ามาใช้ในการอุตสาหกรรม เครื่องจักรกลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนายจ้าง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นลักษณะการจัดการมนุษย์ในองค์กรที่เน้นอำนาจนิยม โดยที่ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ ไม่ให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีของความเป็นคน(Frederick Winslow Taylor,1911)

2. แนวคิดแบบใหม่ เป็นแนวคิดที่มีลักษณะตรงข้ามกับแนวคิดแรก คือ เป็นการประสานแนวความคิดของการจัดการตามแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และการจัดการตามแนวมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) เข้าด้วยกันโดยคัดเลือกเฉพาะแนวคิดที่มีประโยชน์ต่อการจัดการมนุษย์ในองค์กร การจัดการตามแบบทฤษฎีแผนใหม่เกิดขึ้นเพราะมนุษย์ต้องการความเหมาะสมพอดีถ้าเราพิจารณาเฉพาะการจัดการแบบวิทยาศาสตร์จะเห็นได้ว่าเป็นแบบแผน(Formal Organization) เกินไป เช่นเดียวกับการจัดการตามแนวมนุษยสัมพันธ์ก็เป็นแบบกันเอง (Informal Organization) เกินไป การนำแนวคิดจากการจัดการทั้ง 2 รูปแบบนั้นมาผสมผสานกันพร้อมทั้งแต่งเติมสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ ทำให้แนวความคิดของการจัดการตามทฤษฎีแผนใหม่มีการให้ความสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ทำงานตามลักษณะความสามารถเฉพาะ(Specialization) เป็นผลให้เกิดการสรรหาบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน การจัดระบบแยกตำแหน่งความรู้ความสามารถ (Position Classification) การฝึกอบรม (Training) มีการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานเพื่อปรับความรู้ความสามารถของเขา

เหล่านั้นให้ทันต่อเทคโนโลยีใหม่และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในเรื่องการจัดสวัสดิการ ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการตอบแทนแรงงาน โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเป็นการทำนุบำรุงรักษา “คน” ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญให้มีประสิทธิภาพและการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพตามความสมควร พร้อมทั้งมีขวัญและกำลังใจที่ดี การจัดการเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนดูแลสุขภาพของผู้ใช้แรงงาน การให้แรงจูงใจ คือ การใช้จิตวิทยาที่เหมาะสมกับผู้ใช้แรงงาน (David A. DeCenzo & Stephen P. Robbins, 2013)

ดังนั้น ผลของการพัฒนา (Result) ที่หวังผลระยะสั้นจะเป็นการพัฒนาระดับบุคคลและการบริหารผลงาน หรือหากหวังผลระยะยาว เน้นที่การพัฒนาสายอาชีพและการพัฒนาองค์กรในเรื่องขอบเขตหรือองค์ประกอบการพัฒนาสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจะไม่แตกต่างกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระแสหลัก กล่าวคือมีทั้งการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร สิ่งที่พึงพิจารณา คือขอบเขตหรือจุดเน้นในการพัฒนาจะมีผลถึงการเลือกวิธีการหรือกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การพัฒนาในระดับบุคคลกับการพัฒนาในระดับองค์กรจะมีเทคนิคที่ต่างกันเนื่องจากมีปัจจัยที่ต่างกัน เช่น ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับองค์กรจะมีตัวแปรด้านโครงสร้างองค์กร กระบวนการในการทำงาน เทคโนโลยีที่องค์กรใช้และวัฒนธรรมการทำงานเพิ่มเติมเข้ามา ดังนั้นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธจึงต้องพิจารณาปัจจัยนี้เพื่อที่จะไม่ดำเนินการพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว คาดหมายว่าการพัฒนาในระดับองค์กรจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ สองปัจจัยแรกที่ต้องกำหนดเป็นตัวปัจจัยอิสระคือเป้าหมายการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมายหรือขอบเขตที่ต้องการพัฒนาในระดับบุคคลหรือองค์กร

นอกจากปัจจัยด้านองค์ประกอบในการพัฒนาซึ่งแบ่งเป็น ประเภทใหญ่ๆ คือระดับบุคคลและระดับองค์กรแล้ว ความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาหรือความสามารถในการเรียนรู้ก็จะมีไม่เท่ากันด้วย ปัจจัยนี้จะมีผลไปถึงกระบวนการพัฒนาในขั้นตอนต่อไป เช่น การวางแผนและการออกแบบหลักสูตร เทคนิคการสอน ความพร้อมที่เวลานี้กล่าวเปรียบเทียบกับคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่อง “บัว 4 เหล่า” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ “สี่ธรรม” ที่ไม่เท่ากัน มิฉะติฐิที่มีไม่เท่ากันของแต่ละบุคคลหรือแต่ละองค์กร ดัง พุทธพจน์ที่ว่า “เราจะแสดงธรรมแก่ใครก่อนหนอ ใครรู้จักทั่วถึงธรรมนี้ได้ฉับพลัน เป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม มีปัญญา มีรู้สึคือกิเลสน้อยเป็นปกติ...”

เป้าหมายในการพัฒนาตามแนวพุทธจะแบ่งเป็น 2 ระดับ กล่าวคือระดับโลกียธรรมซึ่งเหมาะสมสำหรับองค์กรเอกชนที่ยังต้องมีการกึ่งในการแสวงหารายได้หรือกำไร หรือแม้กระทั่งองค์กรภาครัฐที่ต้องมีผลงานให้คุ้มค่างบประมาณที่ได้รับ ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนี้จึงจะมีกระบวนการทัศนในการพัฒนาทั้งแบบเพื่อผลงาน (Performance Paradigm) เพื่อการเรียนรู้ (Learning Paradigm) และกระบวนการทัศนในระดับโลกียธรรม ส่วนกระบวนการทัศนการพัฒนาในระดับโลกุตระธรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง เป็นภาวะนิโรธหรือนิพพานอาจจะเป็นเรื่องยากที่จะพัฒนาในองค์กรที่ยังต้องอยู่รอดด้วยการ

แสวงหากำไรสูงสุด ถึงแม้ว่าจะเป็นไปไม่ได้ก็ตาม อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายของการแบ่งเป็น ๒ กระบวนทัศน์การพัฒนาในระดับโลกียธรรม และโลกุตระธรรมก็เพื่อให้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธตระหนักถึงเป้าหมายและความพร้อมของทั้งทรัพยากรมนุษย์และองค์กรที่จะพัฒนา ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มคนในองค์กร และระดับองค์กร ด้วยความตระหนักเช่นนี้จะทำให้การพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากผู้วางแผนการพัฒนาทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคลจะมีการวิเคราะห์และออกแบบโปรแกรมการพัฒนา หรือหากใช้การฝึกอบรมผู้ออกแบบหลักสูตรการพัฒนาและผู้สอนจะปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร เทคนิคการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับผู้เรียน ความสัมพันธ์ของบริบทขององค์กร องค์กรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธขององค์กร

โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือ มีสัมมาทิฐิ ซึ่งพระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายของสัมมาทิฐิว่า ความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง ซึ่งสัมมาทิฐิ เป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำในทุกขั้นตอนของการประพฤติปฏิบัติ มีความสำคัญ คือ เมื่อเชื่อหรือเห็นเช่นนั้นแล้ว ก็ยอมพร้อมที่จะพัฒนา ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ปรัโตโฆสะ และ โยนิโสมนสิการ

ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจว่าเยาวชนหรือวัยรุ่นนั้น เขามีความต้องการที่หลากหลาย ทั้ง ด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านจิตใจ แต่วัยรุ่นนั้นจะอิงกลุ่มเป็นหลักถ้ากลุ่มเพื่อนว่าอย่างไรก็มักจะมีค่านิยมตามกันไป พอสรุปความต้องการของเยาวชนหรือวัยรุ่นได้ ดังต่อไปนี้ (สมชาย ใจดี ,2559:5)

1. ต้องการความรัก คือ อยากให้บิดามารดารัก อยากให้เพศตรงข้ามรัก อยากให้คนที่เกี่ยวข้องกับตนเองรักตน
2. ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะแสดงออกทางการเล่นกีฬา เช่น เล่นฟุตบอล เทนนิส และบันเทิง เช่น ร้องเพลง ประกวดเซียร์ลิตเตอร์ เป็นต้น
3. ต้องการความเป็นอิสระ คือ ไม่อยากให้ผู้ใหญ่คอยแนะนำ หรือชี้ทางให้
4. ต้องการได้รับการยกย่องคือ อยากได้ชื่อเสียง อยากให้สังคมยอมรับตน อยากให้เพื่อนๆ ยอมรับความสามารถของตนเอง
5. มีอุดมคติสูง คือ เป็นพวกอุดมคตินิยม แต่ขาดประสบการณ์ในชีวิตจริง จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของคนพาลได้ง่าย และเชื่อคนง่าย เพราะรู้แต่ตำราไม่รู้จิตใจของคน
6. มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ คือ ให้ความสนใจเรื่องเพศศึกษามากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นหญิงหรือวัยรุ่นชาย เช่น ชอบดูภาพอนาจารทางอินเทอร์เน็ต ชอบดูภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นต้น จึงควรให้คำแนะนำเขาว่า อย่าซิงสุกก่อนห่ม
7. ต้องการการรวมกลุ่ม คือ เพื่อนเรียนคณะใดก็อยากจะเรียนด้วย เพื่อนไปทำงานอะไร ก็อยากจะไปทำงานนั้นด้วย เป็นต้น

8. ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ คือ อยากให้ผู้ใหญ่ยอมรับความรู้ ความสามารถของตนเอง ว่าสามารถทำงานได้ดีเช่นเดียวกับท่านแล้ว

9. ต้องการแบบอย่างที่ดี คือ อยากเห็นตัวอย่าง แบบอย่างในทางสังคมที่ดี เป็นบุคคลตัวอย่าง เป็นปราชญ์บุคคลที่น่าเคารพยกย่อง มีผลงาน และมีความดีปรากฏต่อสังคม

10. ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือ อยากให้ผู้ใหญ่รับประกันว่าจะไม่ทำโทษตนเมื่อทำผิด และอยากให้ท่านให้อภัยเมื่อทำผิดลงไปแล้ว

11. ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ คือ อยากคบหาเพื่อนต่างเพศ อยากเรียนรู้เรื่องราวที่ผู้ใหญ่ห้ามปรามไว้ เช่น ไม่ให้สูบบุหรี่ แต่เยาวชนก็ต้องการทดลองสูบบุหรี่ เป็นต้น

12. ความรู้สึกรุนแรง คือ อารมณ์ที่เกิดจากความสมหวังก็จะดีใจสุดขีด และถ้าผิดหวังก็จะแสดงอารมณ์เสียใจอย่างสุดชีวิตเช่นกัน บางรายถึงกับฆ่าตัวตายเมื่อรู้ว่าตนสอบไล่ไม่ผ่าน

13. ต้องการมีอนาคต และต้องการความสำเร็จในชีวิต คือ มีความฝันต่าง ๆ นานา เช่น เรียนจบแล้วอยากจะเป็นแพทย์ เป็นทหาร เป็นตำรวจ วิศวกร ครู เป็นต้น (นภา สุขสวัสดิ์, 2562:1)

ปัจจัยที่หนึ่ง คือ ปรโตโฆสะ หมายถึง เสียจากผู้อื่น คือ อิทธิพลจากภายนอก เป็นคำที่มีความหมายกลางๆ คือ อาจจะดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดก็ได้ ถ้าปรโตโฆสนั้นเป็นบุคคลที่ดี เรียกว่า กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปรโตโฆสะชนิดที่กลั่นกรองแล้วในการพัฒนา ปรโตโฆสะโดยทั่วไป เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ครูอาจารย์ สื่อมวลชน และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคม ถ้าบุคคลและสถาบันเหล่านี้เป็นปรโตโฆสะที่ดีก็จะนำเยาวชนไปสู่สัมมาทิฐิ โดยในขั้นนี้เยาวชนยังต้องอาศัยศรัทธา เพื่อพิสูจน์ด้วยปัญญาของเยาวชนเองให้เห็นเหตุผลชัดเจน จนมั่นใจหมดความลังเลสงสัย

ปัจจัยที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำใจโดยแยบคาย เป็นตัวหลักของการใช้ปัญญา ทำให้เยาวชนเป็นผู้รู้จักใช้ความคิดให้ถูกต้องอย่างไร เป็นเจ้าของความคิด เอาความคิดมาช่วยแก้ไขปัญหาคำถามให้อยู่สุขสบาย

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะเริ่มต้นที่มีพุทธธรรมเป็นกรอบใหญ่ หรือฐานคิดหลัก ซึ่งเมื่อกล่าวถึงองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ก็จะเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ซึ่งจะทำให้มีระบบเศรษฐกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียง และองค์กรที่อยู่ในสังคม หรือประเทศนั้นก็จะมีการมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง หรือเป็นองค์กรที่ต้องการใช้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงแม้ว่าบริบทจะยังเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม บริโภคนิยมอยู่ก็ตาม ลักษณะองค์กรที่ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธเกิดขึ้นได้

หลักอิทธิบาท 4

หลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัยหรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่า คืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่า มีอะไร และคืออะไรจะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ 2 พันกว่าปีนี้ ไม่มีใครว่าใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย 1) ฉันทะ เพราะเหตุว่า

ทรง รักสิ่งที่ทรงทำจึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ 2) วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ 3) จิตตะ คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ 4) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้งคอย ตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จแห่งกิจการ เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ)

ความหมายของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 ประการเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา โดยมีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายของอิทธิบาทธรรมไว้ดังนี้

อิทธิบาท แยกเป็น “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ “บาท” แปลว่า ฐาน เจริญ ดังนั้น อิทธิบาท จึง แปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537:90)

อิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ(ฤทธิ์หรือ ความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่างคือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวน ไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียร ทำเอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543:842-846)

อิทธิบาท 4 เป็นคุณ 4 อย่าง ถ้ามีบริบูรณ์แล้วจะชักนำให้บุคคลถึงสิ่งที่ต้องการซึ่งไม่เหลือวิสัย จนกล่าวได้ว่าอิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่เป็นธรรมที่มีอุปการะแก่งานทุกชนิด ตั้งแต่งานของผู้ครองเรือนจนถึงงานของผู้บำเพ็ญสมณวิปัสสนา อิทธิบาท 4 เป็นธรรมสำหรับความสำเร็จ ซึ่งต้องใช้ในการทำงาน และเป็นทางเดียวที่จะปฏิบัติเพื่อนำไปสู่นิพพานได้ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้ๆ ย่อมเจริญด้วยอิทธิบาทเป็นเครื่องประสมสมาธิ อัน ประกอบด้วย ฉันทะเป็นประธาน ด้วยวิริยะเป็นประธาน ด้วยจิตตะเป็นประธานด้วยวิมังสาเป็น ประธาน” จากความหมายของอิทธิบาท 4 ที่กล่าวมาข้างต้น

อิทธิบาทธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมอันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความสำเร็จหรือธรรมที่เป็นทางแห่งความสำเร็จ เพราะเป็นกลไกทางจิตที่ทำให้การกระทำนั้นมีพลัง มีความต่อเนื่องและมีการตรวจสอบ ปรับปรุงโดยอาศัยแรงจูงใจ ความเพียร ความตั้งใจ และปัญญาเป็นองค์ประกอบร่วมกัน) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ 1) ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มีใจสักว่าทำพอให้เสร็จๆหรือ เพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือ ผลกำไร 2) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำความเพียรด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ 3) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน จิตจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ 4) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่ง

หย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),2545:40)

อิทธิบาท คือ ทางที่จะไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ 2) วิริยะ ความเพียร 3) จิตตะ ความเอาใจใส่และ 4) วิมังสา ไตร่ตรองค้นคว้าในสิ่งนั้นๆ ถ้าเรารักสิ่งนั้นเอาใจใส่สิ่งนั้น มันก็ก้าวหน้าการคิดการทำก็ก้าวหน้าต่อไป เพราะเรารักสิ่งนั้น ถ้าไม่รักมันก็ไปไม่ได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ),2538:150)

อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมเครื่องให้สำเร็จตามประสงค์หรือสิ่งประสงค์ คนในโลกนี้ย่อมต้องการสิ่งที่ประสงค์แห่งชีวิตกันคนละหลายรูปแบบ แต่สิ่งประสงค์ที่คนต้องการตรงกันคือทรัพย์ ยศ และผลงานทรัพย์ เป็นสิ่งประสงค์ที่สำคัญยิ่งของชีวิตเพราะทรัพย์เป็นสิ่งอาศัยใช้สอยในการดำรงชีวิตประจำวัน ทรัพย์มีอยู่ 2 ประการ คือ ทรัพย์สิน 1 ทรัพย์สมบัติ 1 ทรัพย์สินคือเงินตราสำหรับใช้จ่ายซื้อขายแลกเปลี่ยน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ทรัพย์สมบัติ คือ บ้านเรือน ที่ดิน ที่นา ที่สวน เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น (พระราชปัญญาภิกขุ (สุบิน เขมโณ),2528:260)

การประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาเยาวชนในสังคม

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมเป็นการบูรณาการมนทางโลกและทางธรรม โดยจะเห็นได้ว่าสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง เกิดประโยชน์และยังสามารถช่วยให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ดังนี้ (พระมหาสุวิทย์ สุวิธาน, 2562, 8(1), 23–35.)

1.ฉันทะ (Chanda): ความพอใจใฝ่รู้ ความพอใจใคร่และความเต็มใจในสิ่งที่กระทำ เป็นแรงจูงใจภายในที่เกิดจากความเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น ไม่ใช่การถูกบังคับหรือทำเพราะแรงกดดันภายนอก เมื่อบุคคลมีฉันทะ จะเกิดความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ฉันทะจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ เพราะทำให้การเรียนรู้หรือการทำงานเป็นไปด้วยความสุขและความตั้งใจอย่างแท้จริง ในทางการพัฒนาเยาวชน ฉันทะช่วยปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้และการเติบโตด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

2.วิริยะ (Viriya): ความเพียรพยายาม ความขยัน และความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นพลังทางจิตที่ผลักดันให้บุคคลลงมือทำอย่างต่อเนื่อง แม้เผชิญความยากลำบากหรือความล้มเหลวก็ไม่ละความตั้งใจ วิริยะจึงไม่ใช่เพียงความพยายามชั่วครั้งชั่วคราว แต่เป็นความอดทนและความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ เมื่อมีวิริยะควบคู่กับเป้าหมายที่ชัดเจน จะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าและความสำเร็จอย่างมั่นคง ในการพัฒนาเยาวชน วิริยะเป็นพื้นฐานสำคัญของวินัยในตนเองและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

3.จิตตะ (Citta): ความเอาใจใส่และสมาธิ ความตั้งใจแน่วแน่และความเอาใจใส่อย่างลึกซึ้งในสิ่งที่กระทำ เป็นภาวะที่จิตจดจ่อ ไม่ฟุ้งซ่าน และมุ่งมั่นต่อเป้าหมายอย่างจริงจัง จิตตะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนรู้มีความละเอียด รอบคอบ และมีคุณภาพ ไม่ทำแบบผิวเผินหรือขาดความรับผิดชอบ เมื่อบุคคลมีจิตตะ

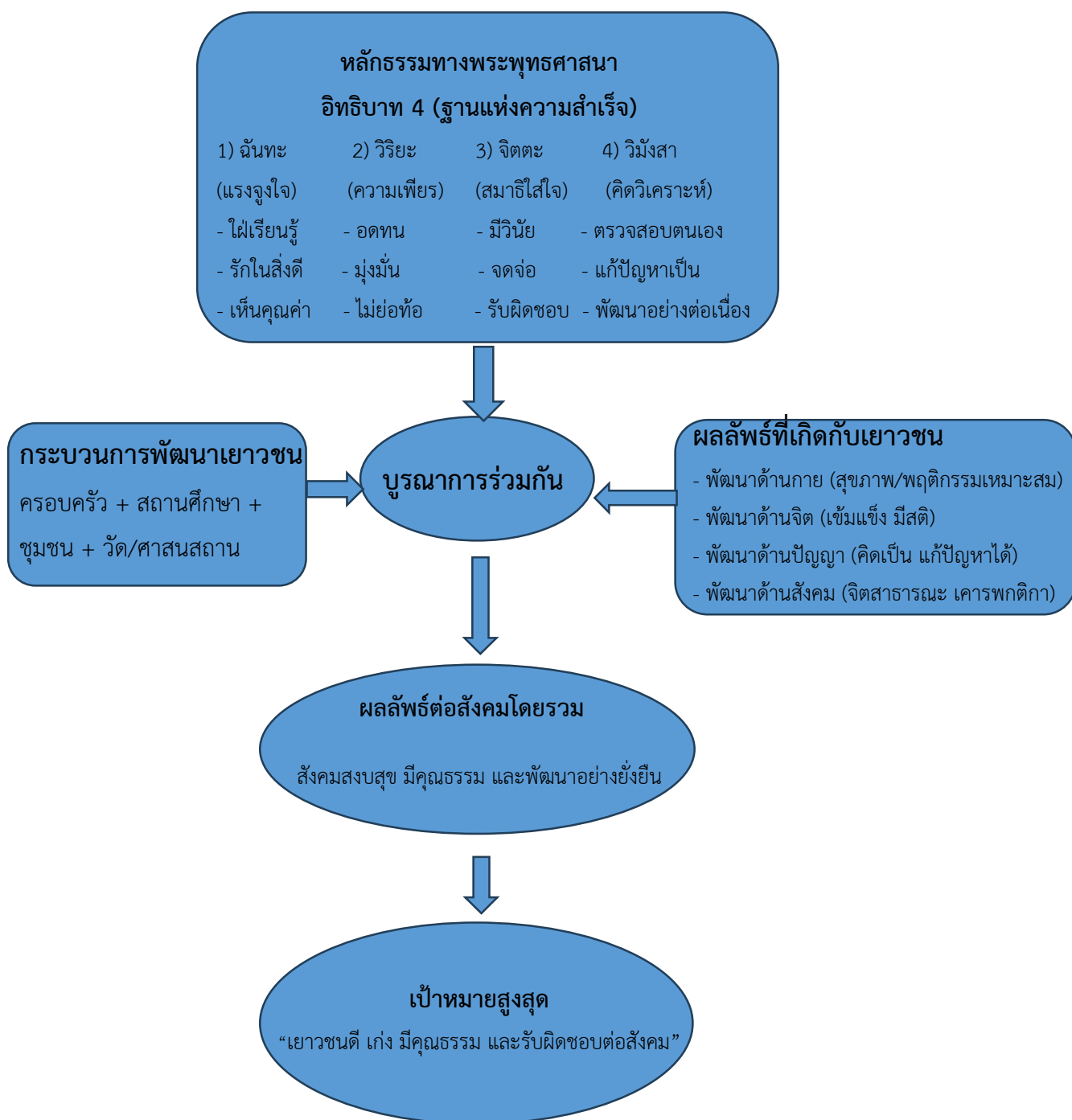
จะสามารถควบคุมสมาธิและบริหารความสนใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาเยาวชน จิตตะมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างสมาธิ วินัย และความสามารถในการทำงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ

4.วิมังสา (Vimamsa): การไตร่ตรองตรวจสอบ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ใช้ปัญญาวิเคราะห์เหตุและผล รวมทั้งตรวจสอบข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เป็นกระบวนการคิดเชิงเหตุผลที่ไม่เชื่อโดยปราศจากการพิจารณา วิมังสาช่วยให้การกระทำมีความถูกต้อง แม่นยำ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการประเมินผลอยู่เสมอ ในการพัฒนาเยาวชน วิมังสาส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทำให้เติบโตอย่างมีวิจรรย์ญาณและมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง

จะเห็นได้ว่าการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการพัฒนาเยาวชนในสังคม ได้องค์ความรู้ใหม่ ได้ทราบกระบวนการ วิธีการ หรือขั้นตอนในการพัฒนาเยาวชนผู้เป็นกำลังหลักของชาติ มีความกระตือรือร้นใฝ่เรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีความเพียรพยายาม ความขยัน มุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีสมาธิไม่ฟุ้งซ่านสามารถทำงานออกมาได้อย่างมีคุณภาพ และสุดท้ายคือการพิจารณาไตร่ตรองตรวจสอบอย่างรอบคอบหาข้อผิดพลาดจนทำผลงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมเป็นการบูรณาการบนทางโลกและทางธรรม โดยจะเห็นได้ว่าสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง เกิดประโยชน์และยังสามารถช่วยให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ดังนี้

1.หลักการ (Principle)

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทำหน้าที่เป็น “พลังขับเคลื่อนภายใน” (Internal Driving Force) ของบุคคล โดยเน้นการพัฒนาจากจิตสำนึกและแรงจูงใจภายในมากกว่าการบังคับจากภายนอก หลักการนี้อธิบายว่า การพัฒนาเยาวชนที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากความเต็มใจและความมุ่งมั่นของตนเอง เมื่อจิตใจเกิดความพอใจในสิ่งที่ทำ จะก่อให้เกิดพลังในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงถือว่าอิทธิบาท 4 เป็นฐานรากเชิงจิตวิทยาและจริยธรรมของการพัฒนามนุษย์

2.กระบวนการ (Process)

กระบวนการพัฒนาดำเนินไปตามลำดับเชิงเหตุผล

เริ่มจาก ฉันทะ (ความพอใจและแรงบันดาลใจ) ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นของการกระทำ จากนั้นพัฒนาเป็น วิริยะ (ความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง) ต่อด้วย จิตตะ (ความเอาใจใส่และจดจ่อกับเป้าหมาย) และจบที่ วิมังสา (การไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงตนเอง) กระบวนการนี้สะท้อนวงจรการพัฒนาตนแบบต่อเนื่อง (Developmental Cycle) ที่สามารถเสริมแรงและพัฒนาได้ตลอดชีวิต

3.ผลลัพธ์ (Outcome)

เมื่อเยาวชนพัฒนาโดยอาศัยกลไกอิทธิบาท 4 อย่างครบถ้วน จะก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบูรณาการ ทั้งด้านการศึกษา (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น) ด้านพฤติกรรมชีวิต (มีวินัย รับผิดชอบ และเป้าหมายชีวิตชัดเจน) และด้านสังคม (มีจิตสาธารณะ เคารพกติกา และเป็นพลเมืองที่ดี) ผลลัพธ์ดังกล่าวไม่เพียงเป็นความสำเร็จส่วนบุคคล แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพทุนมนุษย์ของสังคมโดยรวม

สรุป

“การพัฒนาเยาวชนในสังคมด้วยหลักอิทธิบาทธรรม” เป็นหลักธรรมที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเยาวชนเชิงบูรณาการ โดยเชื่อมโยงแรงจูงใจ ความเพียร สมาธิ และปัญญา เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ หากนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา จะช่วยสร้างเยาวชนที่มีทั้ง “ความสามารถ” และ “คุณธรรม” อันเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนมุ่งเสนอแนวทางพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นองค์รวมโดยอาศัยหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดสำคัญ อิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จทั้งด้านการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต ฉันทะช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เยาวชนรักการเรียนรู้ วิริยะเสริมความเพียรและความอดทนต่ออุปสรรค จิตตะพัฒนาความเอาใจใส่และสมาธิในการทำงาน ส่วนวิมังสาส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง การบูรณา

การหลักธรรมดังกล่าวในระบบการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาเยาวชน จะช่วยสร้างทั้งคนเก่งและคนดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนที่เน้นคุณธรรมควบคู่ความสามารถ โดยสรุป อธิปไตยธรรมเป็นเครื่องมือทางจริยธรรมและจิตวิทยาที่ทรงพลังในการสร้างเยาวชนคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้นเมื่อกล่าวโดยรวมการพัฒนานักเรียน เยาวชนในสังคม ให้มีความรู้และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมบทบาทของ คณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรม และความสงบร่มเย็นทางจิตใจควบคู่กับการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบและทุกแนวทาง จะสามารถโน้มน้าวจิตใจเยาวชนให้ออกห่างจากสิ่งชั่วร้าย หลีกเลียงสื่อลามกอนาจาร การหมกมุ่นทางเพศก่อนวัยอันควร อันตรายและพิษภัยจากยาเสพติด ต้องพัฒนาไปตามธรรมชาติของวัยนักเรียนและความพร้อมทางด้านจิตใจ โดยการให้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2564). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- นภา สุขสวัสดิ์. (2562). *จิตวิทยาวัยรุ่น: การเรียนรู้และพฤติกรรม*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2538). *พจนานุกรมธรรมปัญญาอันนทะเล*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2559). *การศึกษาเพื่อสร้างเสริมมนุษย์ที่สมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *ธรรมนุษยชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระมหาสุวิทย์ สุวิชาโน. (2562). *การพัฒนาเยาวชนตามหลักอริยสัจ 4*. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.
- พระราชปัญญาภว (สุบิน เขมโย). (2528). *ประมวลบทพระธรรมเทศนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *ขรรพาสธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมชาย ใจดี. (2559). *พัฒนาการทางจิตใจของวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. Harper & Brothers.

DeCenzo, D. A., & Robbins, S. P. (2013). *Fundamentals of human resource management*. Wiley.